

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Vniuersa Theologia Scholastica, Speculatiua, Practica

Ad methodum S. Thomæ, quatuor Tomis comprehensa

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1626

IX. Quotuplex sit scientia diuina & quisnam in ea sit ordo respectu
variorum obiectorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72856](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72856)

alio aliquo modo componatur, vel ab eo seiungatur. Entia quoque rationis mera fictitia ex co oriuntur, quod intellectus etiam non entia quasi entia fingat & formet; coniungendo ex rebus notis eiusmodi conceptus, qui in vnam & eandem rem conuenire non possunt &c. Quæ omnia à Deo, partim etiam ab Angelis, valde aliena sunt. Neque enim Deus vnum absque alio per cognitionem abstractiuam considerat, qui vno & eodè simplicissimo intuitu necessario videt omnia; neque Deus componit & diuidit; neque ipse confingit entia eiusmodi fictitia & phantastica: quæ proinde omnia, vt & cætera errata intellectus nostri (quæ tamen itidem à Deo cognosci nemo ambigit) nec sunt ab ipso Deo, nec omnino talia sunt respectu intellectus diuini, sed duntaxat nostri: esto interim, veredicatur, nos dum facimus entiarationis logica, *non fingere monstræ & signamenta*. Neque contrarium sentit S. Thomas loco cit. qui plus non dicit, quam relationes rationis cognosci à Deo: neque apud Henricum, aut vllum alium authorem hæcenus legi, Deum facere illud ens rationis de quo loquimur.

Objicies, qui facit fundamentum proximū entis seu relationis rationis, is etiam facit ipsum ens rationis, quod inde sequitur; non enim aliter id efficitur: sed Deus creando hominem V. G. facit fundamentum proximū relationis rationis, quæ Deus veluti creator ad hominē refertur: Ergo &c.

Respondeo, Obiectionem procedere non de ente rationis Logico, aut merè fictitio, de quo in quæstione locuti sumus, sed de alio quodā genere entis seu relationis rationis, quod actionem Dei transeuntem consequitur: quanquam si quis dicat ens rationis formaliter non habere suam existentiam, nisi cum actu cogitatur ab intellectu (nimirum eo ipso, quod non habet aliam existentiam; nisi obiectiuam in intellectu) idque per modū entis cuiusdam quasi realis, ad quod semper notitia humana respicit, vt potè à phantasia dependens, quæ non nisi ad rem realē terminatur; absque hac verò existentia obiectiuā formaliter non esse rationis entia, sed nudas duntaxat denominationes extrinsecas; is facile etiam defendere poterit, nec istud quidem ens rationis à Deo effici, vt cunq̄ effectum à nobis, ab ipso itidem cognoscatur.

DVBIVM IX.

Quotuplex sit scientia diuina, & quænam in ea sit ordo respectu variorum obiectorum.

S. Thom. 1. p. q. 14. a. 5. & 16.

Quod ad primum attinet, tres sunt potissimum diuisiones scientiæ diuinæ, quæ fere ex dictis colliguntur. Prima sumitur ex diuersitate obiectorum; qua ratione alia est, & vocatur *simplicis intelligentiæ*, respectu rerum possibilium, qua tales sunt, siue secundum suam naturam præcisè spectentur, siue secundum varium modum, quo à Deo fieri possunt; & siue hæc ipsæ res aliquando habituræ sint existentiam, siue non. Alia est *visionis*, quæ etiam *intuitiua* dicitur, respectu rerum quandoque actu existentium, qua tales, siue præsentibus iam sint, siue præteritis, aut futuræ. Deus enim omnia, qua

aliquando existunt, eodem modo velut præsentia intuetur, nec eget rei præsentia ad intuitiua cognitionem: licet aliqui nimis scrupulose existiment, scientiam visionis non esse appellandam, nisi eam quæ formaliter circa res præsentibus in tempore verlatur: quod significat Gabriel in 1. d. 39. Quæ loquendi ratio etsi solum ad vocabulorū vsum pertineat, est tamen contra comunem & receptū loquendi modum, vt rectè Vasquez hic q. 14. a. 8. & Suarez opus. de scientia Dei lib. 1. c. 7. n. 20. Qui etiam hic 1. p. lib. 3. c. 4. n. 2. scientiam simplicis intelligentiæ *abstractiuā* vocat. Sed quæ appellatio diuinæ scientiæ sine explicatione tribuenda non videtur; cum reuera nulla sit in Deo cognitio, quæ à parte rei adæquatè spectata abstrahat ab aliqua obiecti ratione, cum omnia Deus vna simplicissima cognitione cognoscat. Tertia scientia est inter has media, respectu contingentium futurorum, sub conditione, vt dictum dub 5.

Ex his secundo nascitur alia diuisio diuinæ scientiæ, penes variā habitudinē eius ad diuinā voluntatē, siue naturā. Sic enim alia scientia in Deo est *necessaria*, alia *libera*, alia inter vtramque; *media*, scilicet partim necessaria, partim libera, vt dictum cit. dub. 5. Libera est scientia visionis respectu creaturarum quandoque existentium; quæ supponit liberum decretū diuinæ voluntatis. Necessaria est, tū scientia simplicis intelligentiæ respectu earundē, tum scientia visionis seu intuitiua respectu ipsius Dei. Quæ omnia patent ex dictis supra dub. 1. & seq.

Tertia diuisio diuinæ scientiæ item sumitur ex diuersitate obiectorum: quo modo alia est *practica*, alia *speculatiua*, iuxta S. Thomam q. 14. a. 16. quæ tamē diuisione dub. seq. commodius explicabimus.

Quod ad secundum, nempe ordinē diuinæ scientiæ attinet, non agit quidem hoc loco S. Thomas de hac re ex instituto: sed quia tamen ipsam Dei scientiam proprie concernit, eiusque cognitio subinde in varijs materijs necessaria est, non est hoc loco præterminanda. Et suppono, esse quæstionem de ordine prioritatis inter ipsos actus diuinæ intelligentiæ, non quidem secundum rem (cum nulla à parte rei sit diuersitas inter attributa, & prædicata diuina, vt suo loco superius dictum) sed secundum nostram rationē. Neque hic agimus de ordine, quem habet scientia Dei ad voluntatē; neque de ordine qui est inter ipsa decreta, seu actus voluntatis diuinæ; de vtroque enim quæst. seq. agendum; sed solum de ordine, quem ipsi actus diuinæ scientiæ inter se habent.

Assertio 1. Est aliquis inter actus diuinæ scientiæ ordo prioritatis secundum rationem. Ita supponunt omnes Theologi in varijs materijs, speciatim de prædestinatione, Trinitate, Incarnatione; vbi inter actus diuinæ mentis, tum ad intellectum, tum ad voluntatē spectantes, varium ordinem signorum, seu instantium rationis assignant; quidquid Nominales in congrarium sensu se videantur, vt suo loco dicitur. Ratio est: quia etiam in diuinis actibus ex parte obiecti secundum rationem nostram, aliqua est velut dependentia & dependentiæ ratio; ita quidem vt secundum rationem nostram vnus actus supponat alium, pro varia ratione ipsius obiecti.

Assertio

3 **Assertio II.** Omnis ordo prioritatis inter actus diuini intellectus defumitur aliquo modo ex obiecto. In hoc itidem consentiunt Theologi. Et ratio est. Quia abstrahendo ab obiecto, cognitio ipsa diuina est ipsamet essentia diuina, adeoque una quædam & simplicissima entitas; in qua ut secundum se nulla est distinctio; ita nulla etiam secundum prioritatem vel posterioritatem distinguendi ratio. Et confirmatur; quia ipsa intellectiones diuine inter se non distinguuntur, nisi ratione, per habitudinem & comparationem ad obiecta: Ergo neque distinctionem prioritatis admittunt, nisi per comparisonem ad eadem obiecta. Idem patebit inductione ex sequentibus.

Assertio III. Ordo prioritatis in actibus diuini intellectus assignandus est, secundum proportionem eius ordinis, quem inter se habent actus humani intellectus. Est itidem communis, & extra controversiam. Ratio est. Quia nos de rebus diuinis ratiocinari non possumus, nisi secundum analogiam eius notitiæ, quam de rebus humanis & creatis habemus; cum omnis nostra cognitio, quam de Deo habemus capiatur ex rebus humanis & creatis.

4 **Assertio IV.** Ordo prioritatis secundum rationem alius competit actibus diuini intellectus, ex suo genere vniuerso; alius in vnoquoque genere nonnullis particulatim: seu quod idem est, alius ordo actuum diuini intellectus est generalis, alius specialis. Ita quoad rem ipsam etiam tradunt, & sentiunt omnes, & patebit ex sequentibus.

Assertio V. Generalis ordo inter actus diuinae scientiæ, ex suo genere vniuerso spectatus, est iste, ut secundum rationem nostram, prior in Deo sit scientia naturalis, ac simpliciter necessaria, siue ipsius Dei, siue rerum naturalium, secundum esse possibilem consideratarum; secunda cognitio siue scientia media, quæ partim naturalis est partim libera; tertia, scientia visionis, quæ vndeque libera est. Hanc etiam facile admittunt omnes. Et ratio est. Quia in omni genere, Ens necessarium prius est ente contingente seu libero; cum illud ab hoc pendeat & supponatur: Ergo etiam in cognitione diuina, quo aliquid magis accedit ad necessitatem, vel ab ea magis recedit, ita etiam prius vel posterius secundum rationem nostram dicendum est: Est autem in diuina scientia ex suo genere vniuerso hæc diuersitas respectu obiectorum, ut aliqua scientia sit absolutè ac simpliciter necessaria in Deo, alia simpliciter & absolutè libera, alia vero media, ut paulo antea dictum: Ergo hoc etiam modo prioritatis & posterioritatis secundum rationem assignanda est.

5 **Assertio VI.** In vnoquoque genere diuinae scientiæ, is actus, secundum rationem ex parte obiecti, prior est altero; qui, siue cuius obiectum secundum nostrum modum intelligendi ratio est, eum eadem diuina scientia versetur circa alterum obiectum. Est communis. Probatum. Quia prioritatis inter actus diuinae scientiæ omnis defumitur ex obiectis; & quidem iuxta proportionem & analogiam eius ordinis, quam in simili cernimus in rebus creatis; at verò in rebus creatis actus ille prior est, ex parte obiecti, qui, seu cuius obiectum

ut sic, est ratio quædam alterius. Atque hac proinde ratione scientia naturali ipsius Dei prior est scientia, qua Deus seipsum cognoscit, quam scientia creaturarum secundum esse possibilem, quia ratio videndi creaturas est ipse Deus, seu visio Dei, ex dictis supra dub. 2. In ipsa verò essentia diuina, prior eadem ratione erit cognitio ipsius Dei, secundum esse absolutum, quam relationem; & in vnoquoque esse prior cognitio illius attributi, seu prædicati, quod ratione prius est altero, iuxta ea quæ de attributis diuinis absolutis hæcenus dicta sunt, & quæ de rebus creatis dicentur suo loco. Quod verò ad res creatas attinet, est

Assertio VII. Inter res creatas, illa prius ordine quodam rationis cognita est à Deo, à qua altera, siue ex natura rei, siue secundum ordinationem, ac dispositionem diuinam dependet, siue quæ aliquam respectu alterius causalitatem exercet. Hac ratione scientia naturali à Deo prius secundum rationem cognoscitur subiectum, quam passio, V. G. homo, quam risibilitas; prius etiam aliquo modo ordo naturæ, quam gratia. A ratione autem contraria, quia multæ sunt res creatæ, quæ nullam ex se dependentiam habent, neque ex natura rei, neque ex ordinatione diuina, ut bos, equus, ceruus, & iumenta omnia, ac pleraque animantia inter se comparata; nulla est ratio, cur ex his siue per scientiam naturalem, siue per liberam (seruata vtrinque proportionem) quædam prius ratione à Deo sint cognita, quam alia.

Assertio VIII. Non tamen eo ipso id, à quo alterum aliquo modo, siue ex naturali connexionem, siue ex decreto diuino dependet, simpliciter & vndique est prius ratione scitum à Deo, quam id, quod ab eo dependet: sed in scientia Dei practica, ac etiam visionis, quæ liberum Dei decretum sequitur, duplex actuum ordo ex parte obiecti constituendus est; vnus nimirum secundum ordinem intentionis, alius secundum ordinem executionis, qui duo ordines ita inter se comparantur, ut quod vno quodam ordine prius est, altero sit posterius, siquidem vtrumque à se inuicem in diuerso genere causæ pendent. Ita supponunt omnes. Et patet ex analogia humanæ mentis, in qua etiam duplex hic ordo cernitur. Si quidem ordine intentionis prius cognoscitur, atque etiam appetitur finis, quam media, & in ipsis medijs prius id, quod propius ad finem conducit, V. G. prius sanitas quam medicina, & in medicinis, prius compositum iam & præparatum pharmacum, quam simplicia, ex quibus destinatum pharmacum componitur, &c. E contrario vero ordine executionis prius appetuntur, atque etiam ab intellectu practico proponuntur media, quam finis; & in ipsis medijs, id quod à fine remotius est; ita ut quod primū est in intentione, postremū sit in executione. Et quia diuerso ordine ac respectu, vicissim vnum ab altero dependet, nimirum ordine executionis, finis à medijs; cum tamen ordine intentionis à fine pendeant omnia media, hinc fieri potest, ut diuerso respectu & ordine, etiam in diuina scientia, vicissim actus vnus sit altero prior, & posterior. Quare etsi, ut dictum, ordo naturæ, ordine quidem executio-

nis, ac secundum causalitatem subiecti, partim etiam efficientis, prior sit ordine gratiæ; nihil tamen obstat, quò minus ordine intentionis, prior sit in mente diuina ordo gratiæ, quam naturæ, cum hic ordinetur ad illum tanquam finem. Sed hac de re q. 10. dub. 5. & disp. 3. de prædestinat. q. 5. pluribus agendum erit.

DVBIVM X.

Qualis nam sit Dei scientia; siue de attributis diuinæ scientiæ; & quanam scientia Dei sit causa rerum, & practica.

S. Thomas 1. p. q. 14. a. 7. 8. 15. & 16.

1 Quatuor potissimum sunt attributa diuinæ scientiæ, quæ cum S. Thoma breuiter explicamus, cum ferè ex dictis omnia colligantur. Primum igitur attributum diuinæ scientiæ est, quod plane sit expers omnis compositionis, diuisionis, ac discursus, vt docet S. Thomas 1. parte quæst. 14. articulo 7. Vbi etiam propterea ad 2. dicit, Deum non cognoscere effectus ex causa, sed, in causa. Eademque est certa & recepta sententia omnium Theologorum. Et ratio euidens est. Quia tam compositio seu diuisio, quam discursus requirit plures in re actus; illa quidem apprehensiuos, hic verò etiam iudicatiuos: quæ pluralitas à Deo planè abest, ex dictis q. 3. dub. 1.

Secundum attributum est, quod sit prorsus certa & infallibilis, excludens non solum actualem errorem, sed etiam omnem potentiam ad errandum; quæ nunquam est sine imperfectione; neque potest adeo scientiæ infinitè perfectæ conuenire. Et ratio est, quia cum sit infinita, rationemque cognoscendi habeat certissimam, nempe ipsamet suam essentiam, semper fertur in obiectum, vt est à parte rei. Quo spectat etiam, vt nulli veritati assentiatur, solum per coniecturam, & probabiliter, seu ex medio probabili: licet hoc ipsum totum simul, videlicet hoc vel illud esse ex tali vel tali medio probabile, certo & infallibiliter cognoscat, iuxta dicta superius dub. 5. & 6.

2 Tertium attributum est, quod sit prorsus immutabilis & inuariabilis, vt docet S. Thomas cit. quæst. 14. articulo 15. idque non solum secundum suam entitatem, quæ est ipsamet essentia diuina; sed etiam secundum se formaliter, tum ex parte obiecti, quia non potest ex vera mutari in falsam, vel è contrario: tum etiam ex parte cognoscentis, quia non potest de nouo primum acquiri vel deperdi; nec potest successiuè esse clarior, certior, aut perfectior; nec omnino potest aliquando esse in actu, aliquando solum in potentia; cum necessario & inuariabiliter semper sit in actu. Omnia enim eodem modo ab æterno nouit Deus, secundum esse, quod quæque res aliquando habet; eandemque scientiam perpetuo & inuariabiliter retinet.

Obijcitur. Deus ab æterno cognouit Petrum V. G. peccatum, aut se nasciturum ex Virgine; iam verò non cognoscit, aut illum amplius peccatum, aut se nasciturum. Idem de Antichristo & similibus dici potest: Ergo Deus non semper scit, quod sciuit: adeoque scientia Dei ex parte obiecti est variabilis.

Ad hoc argumentum respondet S. Thomas cit. artic. 15. ad 3. concedendo, non scire quidquid sciuit, si ad enuntiabilia referatur; negat tamen, propterea scientiam Dei esse variabilem. *Sicut enim, inquit, Deus absque variatione scientiæ suæ scit, vnā & eandem rem, quandoque esse, & quandoque non esse, ita etiam absque variatione eiusdem scientiæ scit aliquid enuntiabile quandoque esse verum, & quandoque esse falsum.* Ferrariensis 1. contra Gentiles cap. 67. & cum eodem Zumel hic quæst. 14. a. 16. docent, in istis propositionibus, Deus non scit Adam futurum, tempus præsens vel accipi posse, vt se tenet ex parte cognitionis, vel ex parte obiecti: priori modo adhuc veram esse talem propositionem, non autem posteriori.

Addendum cum Caietano hic citat. articulo 15. Gregorio de Valentia q. 14. q. 8. Suarez hic lib. 3. cap. 1. num. 15. has propositiones, Petrum peccatum, Antichristum venturum, &c. dupliciter considerari posse; primò adæquate & formaliter, vt cadunt sub diuinam scientiam, videlicet cum respectu ad illud tempus, pro quo, & respectu cuius Deus aliquando futuritionem rerum per eas significatarum cognouit; & sic Deus etiānum semper eandem vt veras cognoscit, semperque adeo etiam in his scit, quod sciuit; quia semper cognoscit futuritionem ipsius peccati Petri, & existentiæ Antichristi, pro illo, & respectu illius temporis, pro quo & respectu cuius vtrumque aliquando erat futurum: Sicut etiam ab æterno simul cognoscit præsentiam & præteritionem, vtriusque, respectu illius temporis ratione cuius reuera vtrumque aliquando præsens, aut præteritum erit: cum interim respectu ipsius æternitatis præcise, vt quæ omnia tempora ambit & excedit, & in qua nihil est præteritum, vel futurum, nihil Deus vt futurum cognoscat, sed omnia eodem modo velut præsentia intueatur.

Secundo spectari propositiones illæ possunt, inadæquate, & quasi materialiter, ac secundum se, videlicet non cum illo formali respectu ad illud tempus, ratione, cuius aliquando erant veræ, sed respectu huius temporis in quo tales propositiones formantur; & hoc sensu verum est, quod dixit S. Thomas, in his enuntiabilibus, Deum non semper scire, quæ sciuit: quod tamen propterea scientiam Dei nihil variat; quia cum dicimus, Deum non posse aliquid nescire quod sciuit, accipiendum id est adæquate & formaliter, vt sciuit, videlicet prior modo, non posteriori; præsertim cum, si propositiones seu cognita eiusmodi posteriori modo accipiantur, non sint eadem, sed plane diuersa; aliud enim est Petrum V. G. peccatum respectu illius temporis, quod Christi passionem antecessit; aliud, esse peccatum respectu huius nunc

præsentis